

Danielsen-planen

8.-10. trinn

Egill Danielsen Stiftelse

Innhold

Godkjenning og vilkår for bruk	3
Oversikt over skoler som bruker planen	4
Oversikt over endringer i forhold til tidligere godkjent plan	5
Generell del	7
Fagplan i Kristendomskunnskap med filosofi-, religions- og livssynskunnskap	13
Merknad om fagplaner i de øvrige fagene	28

Godkjenning og vilkår for bruk

Danielsen-planen 8.-10. trinn er godkjent av Utdanningsdirektoratet 5. november 2013 i den form den her foreligger (side 5-28).

Danielsen-planen administreres av Egill Danielsen Stiftelse (EDS). Det innebærer at det bare er EDS som har anledning til å søke Utdanningsdirektoratet om godkjenning av endringer i planen.

Danielsen-planen kan brukes av skoler utenfor Danielsen-familien etter avtale med EDS. Ved slik bruk skal det ikke gjøres noen form for endring i planen. Det er heller ikke anledning til å endre skolenavnet fra «Danielsen» til egen skoles navn. Det er en forutsetning for å kunne bruke planen at skolen er medlem av Kristne Friskolers Forbund (KFF).

Etter avtale med Utdanningsdirektoratet skal det aldri finnes mer enn én variant av Danielsen-planen, slik at dette navnet er helt entydig. EDS orienterer alle skolene som bruker planen, om endringer som foreslås og blir godkjent.

Dersom andre enn EDS gjør forandringer i planen – om ikke mer enn ett eneste ord – må alle henvisninger til Danielsen fjernes og all bruk av begrepet «Danielsen-planen» opphøre, og det må sendes søknad til Utdanningsdirektoratet om ny godkjenning.

Skoler som bruker planen

Følgende skoler har avtale om bruk av Danielsen-planen (1.-7. trinn, 8.-10. trinn eller begge):

- Danielsen Ungdomsskole Bergen (8-10)
- Danielsen Ungdomsskule Osterøy (8-10)
- Danielsen Ungdomsskule Frekhaug (8-10)
- Danielsen Barne- og Ungdomsskule Sotra (1-10)
- Danielsen Ungdomsskole Haugesund (8-10)
- Danielsen Ungdomsskole Karmøy (8-10)
- Møre barne- og ungdomsskule, Gurskøy (1-10)
- Møre barne- og ungdomsskule, Skodje (1-10)
- Møre ungdomsskule, Ålesund (8-10)
- Molde Friskole, Molde (1-10)
- Tryggheim ungdomsskule, Nærbø (8-10)
- Sørhåland Privatskole AS, Skudeneshavn (1-7)
- Nordborg ungdomsskule, Finnsnes (8-10)
- Drottningborg ungdomsskule, Grimstad (8-10)
- KF-skolen, Stavanger (1-10)
- KF-skolen Jørpeland (1-10)
- Vartdalsstranda Privatskule AS (1-10)
- Tryggheim Strand AS (1-10)
- Groruddalen Kristne Skole AS (1-10)
- Kristen grunnskole på Halsnøy (1-10)
- Øya ungdomsskole (8-10)
- Trollvik Skole, Kåfjord (1-10)
- Elvebyen ungdomsskole, Drammen (8-10)
- Fjaler kristne skule AS, Fjaler (1-10)
- Hamre Grendaskule, Valestrandsfossen (1-7)

Andre skoler som ønsker å bruke planen kan henvende seg til

Egill Danielsen Stiftelse, Nygaten 8, 5017 Bergen

Telefon: 55 55 98 00 – E-post: dag.askild.bleka@danielsen-skoler.no

Endringer i læreplan for grunnskolen 8.-10. trinn – «Danielsen-planen»

Endringer av «Danielsen-planen» basert på Rundskriv Udir-02-2011 – Krav til læreplaner for private skoler. Oktober 2012.

I det følgende viser vi hvilke endringer som er foretatt i den eldre «Danielsen-planen», samtidig som hele planen med endringer er lagt ved.

Endringer:

Følgende avsnitt fra den eldre «Danielsen-planen» er endret:

1. Beskrivelsen av *Andre religioner og livssyn* under hovedområdene i faget:

Fra:

Andre religioner og livssyn

Hovedområdet jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og livssyn omfatter disse religioner og utvalgte livssyn i historisk perspektiv, deres skrifttradisjoner som kilde til kulturforståelse og tro, og hvordan disse religioner og livssyn blir forstått og praktisert i verden og i Norge i dag. På småskoletrinnet vil alle religioner og livssyn som er nevnt i LK 2006 bli omtalt, men noen av kompetansemålene vil bli skjøvet over til mellomtrinnet. Når enkeltreligioner eller livssyn er framtrедende i lokalmiljøet eller representert i klassen, vil disse få en bredere omtale. På ungdomstrinnet skal dette også gi innblikk i andre religioner og livssyn som er representert i Norge, og i annet religiøst og livssynsmessig mangfold.

Til:

Andre religioner og livssyn

Hovedområdet jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og livssyn omfatter disse religioner og utvalgte livssyn i historisk perspektiv, deres skrifttradisjoner som kilde til kulturforståelse og tro, og hvordan disse religioner og livssyn blir forstått og praktisert i verden og i Norge i dag. På

ungdomstrinnet skal også annet religiøst og livssynsmessig mangfold være med.

Læreplan for Danielsen skoler 8.-10. trinn – etter kunnskapsløftet og Rundskriv Udir-02-2011 – Krav til læreplaner for private skoler

Danielsen skoler har vært godkjent etter "Lov om tilskot til private grunnskular og private skular som gjev vidaregåande opplæring (privatskulelova)", av 1973 med senere endringer. De ble opprettet i samsvar med § 3 pkt a. som sier at: "for å bli godkjend med rett til tilskot etter denne lova må skulen anten vera: a. Skipa av religiøse og/eller etiske grunnar..."

Danielsen skoler er opprettet på et religiøst-etisk grunnlag.

Skolene har fulgt de faglige krav som var stilt etter § 4 i den tidligere Privatskulelova.

Den eldre Privatskulelova er i dag erstattet av "Lov om private skolar med rett til statstilskot (privatskulelova)" av 07.04. 2003. Med senere endringer. I § 1-1 omtales formålet med denne loven: "Formålet med denne lova er å medverke til at det kan opprettast og drivast private skolar slik at foreldre og elevar kan velje andre skolar enn dei offentlege, jfr menneskerettsloven § 2 nr. 2".

I § 2-1 omtales godkjenning av private skoler og deres grunnlag: "Skolane skal drive verksemda si på følgjande grunnlag:

- a) religiøst
- b) ..."

Danielsen skoler er et alternativ på religiøst grunnlag.

I skolens vedtekter § 2 sies følgende:

*a) Danielsen Ungdomsskole ... skal i all sin virksomhet søke å skape et læringsmiljø som fremmer et kristent helhetssyn på livet forankret i troen på Gud som skaper og frelser slik dette er uttrykt i Bibelen og de evangelisk-lutherske bekjennelsesskrifter.**

Skolen vil i alt sitt arbeid gjøre Kristus kjent for elevene slik at Han kan bli trodd og etterfulgt.

b) I forståelse med foreldrene og i respekt for elevene vil skolen formidle kunnskap, inspirere til læring og utvikling av hele mennesket for å utruste elevene for et godt og ansvarlig liv i hjem, samfunn og menighet.

I møte med elevene, i og utenfor skolen, er hele personalet medarbeidere og forbilder og har et ansvar for å fremme skolens overordnede formål.

Foreningens virksomhet skal bygges på ikke-kommersiell basis.

** Omfatter de tre oldkirkelige symboler (den apostoliske, den nikenske og den athanasianske bekjennelse), samt den augsburgske bekjennelse og Luthers lille katekisme.*

Skolen er opprettet for å gi hjelp til foreldre og elever som ønsker å velge en skole som gir kristen oppdragelse basert på de kristne grunnverdiene.

Skolen vil sikre at elevene får ei "jamgod opplæring" med elever i de offentlige skolene, jfr. § 2-3 i Privatskolelova. I det følgende vil dette komme fram ved at skolen bygger på den offentlige læreplanen, LK 2006, med de endringer og tilføyelser som er nødvendige for at skolens skal ivareta sitt religiøst-etiske grunnlag slik dette er nedfelt i skolens vedtekter.

Skolens grunnlag og formål

Danielsen skoler har utarbeidet en læreplan for ungdomsskolen og videregående skole, generell del, som et tillegg til den offentlige læreplanen av 1997. Her ble det gitt en fyldig beskrivelse av den

teologiske plattformen og noen pedagogiske konsekvenser av den. (Den er blitt sendt inn ved tidligere søknader etter L97.)

I det følgende skal vi gi et mer sammenfattende uttrykk for skolens egenart i relasjon til generell del I av LK 2006.

Skolens samlede virksomhet er forankret i de kristne grunnverdiene slik disse kommer til uttrykk i Bibelen og Den norske kirkes evangelisk-luthersk bekjennelse, dvs. i samsvar med Luthers lille katekisme, den augsburgske bekjennelse og de tre oldkirkelige symbolene.

De sentrale grunnsannhetene som skolens virksomhet bygger på, er følgende:

- En kristen virkelighetsforståelse forankret i Bibelens åpenbaring av Gud som skaper og frelser, jfr. de tre oldkirkelige symbolene.
- Et kristent menneskesyn hvor relasjonen til Guds gjerninger er fundamental. Dette kommer til uttrykk ved at mennesket er skapt i "Guds bilde" med evne til å høre og svare på Guds tiltale, med kall til å tjene og med ansvar overfor Gud for sine tanker, ord, holdninger og gjerninger.
- Kjennskapet til Gud som skaper og Guds gode vilje for livet i skaperverket gir et etisk grunnlag for menneskets livsorientering og livsførsel i skaperverket i møte med naturen, kulturen og samfunnet, jfr. 1. trosartikkel og de 10 bud med Luthers forklaringer. Dette er uttrykt i et gudgitt kultur- og forvalteroppdrag som skal tjene medmenneskene.
- På grunn av syndefallet kom menneskene i et motsetningsforhold til sin skaper og ble fanget inn av syndens makt og skyld. Det har påført naturen, kulturen og samfunnslivet store ødeleggelser og indre motsetninger som har resultert i at menneskene bare kan realisere det gode livet i kamp mot det onde i tilværelsen. Som skaper søker Gud å verne og opprettholde skaperverket ved å kalle og tilskynde menneskene til å gjøre det gode og til å motvirke kaos og oppløsning. Fordi Guds lov er skrevet i alle menneskers hjerter, Rom 2,15, har alle evne til å gjøre det gode i kamp mot det onde.

- Gud som frelser sikter på å forløse menneskene og skaperverket fra det onde. Kjennskapet til Guds frelsesplan og frelsesgjerning i Jesus Kristus gir et møte med Guds enestående kjærlighet til menneskene. Guds siktemål var å fri menneskene fra deres skyld og skam og å skape håp for framtiden, jfr. 2. og 3. trosartikkel med Luthers forklaringer.
- De som tar imot Guds frelse, blir lagt til Guds menighet hvor den enkelte utrustes ved ord og sakrament til å elske og å tjene Gud gjennom bekjennelse, lovprisning og gode gjerninger og ved å gjøre Guds gjerninger kjent for alle mennesker.

Disse grunnsannhetene er utledet av Bibelen og leder inn til Bibelens sentrale innhold. Den norske kirkes bekjennelsesskrifter gir et sammenfattende og læremessig uttrykk for dem. Det er fram for alt kristendomsundervisningen som vil gi kunnskap og innsikt i grunnsannhetene. Men de vil gjennomsyre hele skolens virksomhet.

Generell del av LK 2006

Menneskelivet i sin historiske og sin aktuelle sammenheng tar alltid konkret form innenfor en bestemt kulturell og samfunnsmessig referanseramme. Mennesket slik det møter sentrale livsområder og -oppgaver, kan beskrives slik det gjøres i Generell del I av LK 2006. Her settes det et fokus på:

- Det meningssøkende menneske
- Det skapende menneske
- Det arbeidende menneske
- Det allmenndannede menneske
- Det miljøbevisste menneske
- Det integrerte menneske

Framstillingen gir et verdifullt bidrag til å forstå menneskets situasjon og oppgave i dagens kultur- og samfunnssituasjon med bakgrunn i våre kulturelle tradisjoner.

Norsk kultur og samfunnsliv er preget av verdier som har sine historiske røtter i de kristne og humanistiske tradisjonene. Verdier fra kristendommen og humanismen har dels stått i spenning til hverandre og dels har de supplert hverandre. I en kristen skole med basis i Bibelen og den evangelisk-lutherske bekjennelse blir de humanistiske verdiene tilordnet det kristne tros- og moralgrunnlaget slik at de lar seg forene med Guds skapervilje og menneskets grunnleggende ansvarlighet for Gud.

På dette grunnlag blir generell del av LK 2006 tolket og anvendt.

På basis av skolens formål og et felles verdigrunnlag samlet i uttrykket kristne og humanistiske verdier vil skolen sikte på å realisere de oppgavene som er omtalt i Privatskolelova § 1-1:

- a) å utvikle personlegdommen, talentet og dei mentale og fysiske evnene til elevane,
- b) å utvikle respekt for menneskerettane, grunnleggjande fridommar og for dei prinsippa som pakta til Dei sameinte nasjonane vernar om,
- c) å utvikle respekt for foreldra og den kulturelle identiteten, språket og verdiane til eleven, for dei nasjonale verdiane i det landet der eleven bur, og respekt for kulturar som er ulike hans eller hennar eigen,
- d) å førebu eleven til eit ansvarleg liv i eit fritt samfunn i ei ånd av forståing, fred, toleranse, likestilling mellom kjønna og venskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personar som høyrer til urfolk,
- e) å fremje respekten for naturmiljøet.

Det skal leggjast vekt på å skape godt arbeidsmiljø og gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar og mellom skole og heim. Alle som er knytte til skolen, skal arbeide for å hindre at elevane kjem til skade eller blir utsette for krenkjande ord eller handlingar.

Prinsipper for opplæringen

”Prinsipper for opplæringen” sammenfatter og utdyper bestemmelser i opplæringsloven og i forskrifter for loven, inklusiv læreplanverket. Prinsippene tydeliggjør skoleeiers ansvar i tråd med lov og forskrifter, menneskerettighetene og er tilpasset individuelle forutsetninger og behov. Danielsen skoler vil følge ”Prinsipper for opplæringen” innenfor de rammer som er gitt i Lov om private skoler med forskrifter og i Danielsen skolers vedtekter og læreplan.

Fagplan i Kristendomskunnskap med filosofi-, religions- og livssynskunnskap

Fagets navn

I den offentlige grunnskolen heter faget *Religion, livssyn og etikk*. Tidligere het faget *Kristendomskunnskap* (Grunnskoleloven av 1969) og i Mønsterplanen av 1987 ble et av hovedemnene i faget *Andre religioner og livssyn*. Med L97 ble også emneområdet *Etikk og filosofi* tillagt faget.

Danielsen skoler har i sine vedtekter uttrykt skolens basis og formål. Ut fra dette grunnlag har faget en kvalitativ og kvantitativ forankring i kristendommen. I fagbenevnelsen kommer derfor kristendommen først og det er hovedordet. Samtidig rommer faget kunnskap om andre religioner, livssyn og filosofiske retninger. Dette er tilleggskunnskap og har ikke den samme betydning som grunnlag for oppdragelsen.

Formålet med faget

Kristendommen har en grunnleggende særstilling i skolens virksomhet. Kjennskapet til Gud som skaper og frelser ut fra Bibel og bekjennelse gir ståsted for virkelighetsforståelse, menneskesyn og livsførsel. Dette gir elevene grunnleggende innsikt i hva kristendommen er, og hva kristendommen har å si for den enkelte og for samfunnet. Stoffet må settes i forbindelse med det elevene opplever som viktig og aktuelt. Det elevene lærer i faget, skal være med å gi grunnlag for deres tro og være til veiledning for deres liv. Elevene kan aldri påtvinges en kristen tro. De som bærer den kristne troen med seg til undervisningen skal få møte et faglig innhold som kan utdype troen og dens betydning for tanke og livsførsel. De som er søkende og spørrende skal bli møtt med respekt, forståelse og åpenhet samtidig som de utfordres til å avklare sitt forhold til den kristne tro.

Barn og unge møter i dag et mangfold av kulturpåvirkninger og verditradisjoner. Religiøst og livssynsmessig mangfold setter stadig større preg på samfunnet. Dette utfordrer kristen tro, tanke og moral. Elevene har derfor med alderen et økende behov for å gjennomtenke møtet mellom ulike religioner og livssyn. Samtidig er det viktig at elevene lærer å omgås mennesker som tilhører en annen religion eller livssyn, med forståelse og respekt. Det krever saklig kjennskap til andre religioner og livssyn ut fra deres egenart, og elevene trenger innsikt i kristen tro, tanke og moral. Det kan gi en trygg forankring i egne tradisjoner i møte med andre religioner og livssyn og det kan gi hjelp til å se likheter og forskjeller.

I et samfunn med et økende religiøst og kulturelt mangfold er det viktig at elevene får innsikt i hva religions- og samvittighetsfriheten betyr for utviklingen av et trygt og godt samfunn. Det gjelder både rettighetenes innhold og grenser.

Kristendoms kunnskap med filosofi-, religions- og livssynskunnskap er også et allmenndannende fag. Det skal bidra til å gi et felles kunnskapsgrunnlag og referanserammer. Kristen tro og tradisjon har gjennom århundrene preget europeisk og norsk kultur. Det er viktig at eleven får kjennskap til disse tradisjonene og hvordan de kommer til uttrykk i vår tid i kunst, i litteratur, i språk, i felles holdninger og verdier. Samtidig har humanistiske verditradisjoner gitt kulturarven et videre tilfang. For å forstå sin samtid trenger elevene å kjenne tradisjonens røtter og utvikling. Samtidig utfordres kulturarven av andre kulturer og tradisjoner gjennom en økende globalisering og internasjonalisering av samfunnet.

I en kristen skolesammenheng vil elevene bli kjent med både kulturarven og med kulturpluraliteten. Samtidig vil skolens forankring i kristen tro, tanke og livsførsel gi elevene hjelp til å møte kulturutfordringen ut fra et overordnet verdigrunnlag forankret i grunnsannhetene i Bibelen og bekjennelsen. På dette grunnlag stimuleres de til å være aktive deltagere i utviklingen av kultur- og samfunnsliv.

Mål

Målet for faget er:

- å gi elevene kjennskap til hovedinnholdet i Bibelen, til de viktigste hendelsene i kirkehistorien og til den kristne tro og moral etter den evangelisk-lutherske bekjennelse som grunnlag for deres tro og som veiledning for deres liv
- å gi elevene kjennskap til ulike kristne kirkesamfunn
- å gi elevene hjelp til å reflektere over kristendommens betydning for den enkelte, for kulturen og samfunnslivet
- å gi elevene kjennskap til noen filosofiske retninger som har betydning for utviklingen av europeisk og norsk kulturliv
- å gi kjennskap til andre verdensreligioner og livssyn
- å gi elevene hjelp til å reflektere over møtet mellom kristendommen og andre religioner med sikte på å skape trygg forankring i egen tradisjon og en åpen samtale preget av saklighet, forståelse og respekt for dem som tror og tenker annerledes
- fremme forståelse og respekt for kristne og humanistiske verdier

Hovedområdene i faget

Kristendomskunnskap

Kristendomskunnskapen har en grunnleggende stilling i faget. Den har sin basiskilde i Bibelen som Guds åpenbaringsord til menneskene.

Kjennskapet til hovedinnholdet i Bibelen står helt sentralt.

I tilknytning til bibelstoffet skal elevene få lære om Bibelen som tros- og kulturkilde, hvordan Bibelen er blitt til og om ulike litterære uttrykksformer og forfattere. Det skal legges vekt på de hovedtrekk som gjør at Bibelen framstår som én bok, til tross for sine mange bøker og forfattere. Det er tale om Den hellige skrift inspirert av Gud ved Guds Ånd og skrevet av mennesker som er kalte og ledet av Gud. Det er dette syn som legges til grunn i undervisningen. Men samtidig skal elevene få kjennskap til ulike sider ved bibelsynsdebatten. Elevene skal også få praktisk hjelp til å slå opp og finne fram i Bibelen, de oppfordres til personlig bruk av den.

Troen på Gud som skaper og frelser har kirken alltid gitt uttrykk for i sine bekjennelser. Danielsen skoler bygger på Den norske kirkes bekjennesskrifter. Det er den evangelisk-lutherske kristendomsforståelse som legges til grunn for undervisningen i faget.

I Luthers lille katekisme gis det et sammenfattende uttrykk for denne tro med sikte på å gi en elementær innføring i hva kristen tro, håp og livsførsel innebærer.

Elevene skal få kjennskap til hvordan kristenlivet utfolder seg innen rammen av Den norske kirke. Samtidig vil det bli gitt en saklig kjennskap til andre kristne kirkesamfunn, deres tradisjoner, bekjennelse og gudstjenesteformer med sikte på å skape forståelse og respekt for mennesker som tilhører andre kirkesamfunn.

Kristendommen har en lang historie fra aposteltiden til i dag. Kirkehistorien gir innsikt i hvordan den kristne menighet har levd sitt liv og bekjent sin tro under skiftene ytre kår og begivenheter. På den ene siden har kirken påvirket samfunns- og kulturliv og på den andre siden har den søkt å gi stedegent uttrykk for sin tro, tanke, tilbedelse og tjeneste gjennom kunst, litteratur, arkitektur, sang og musikk. Reformasjonstiden og utviklingen fram til i dag har en sentral plass i undervisningen på ungdomstrinnet. Samtidig har kristendommen en universell utbredelse bl.a. på grunn av stor misjonsvirksomhet. Elevene skal bli kjent med misjonens arbeid i dag og med kirkens stilling i andre verdensdeler.

Etikkundervisningen bygger på Bibelens verdi- og normgrunnlag med utgangspunkt i sentrale tekster som omhandler de ti bud, det dobbelte kjærlighetsbudet, den gylne regel, Jesu etiske undervisning, sentrale tekster fra brevlitteraturen i NT. I arbeidet med dette emneområdet tas det opp etiske spørsmål som kan knyttes sammen med elevenes hverdag og livserfaring. Spørsmål som har sammenheng med skolehverdagen er det viktig å løfte fram. Likeledes skal elevene møte etiske spørsmål som aktualiserer seg i lokalsamfunnet, og i en nasjonal og global sammenheng. Her kommer også inn forholdet mellom etikk, religion og livssyn. I den sammenheng vil også moralske spenninger og motsetninger i vår tid bli drøftet.

Filosofikunnskap

I den offentlige læreplanen er filosofi og etikk et eget kunnskapsområde. Etikkdelen er i denne planen lagt inn under kristendomsdelen fordi skolens verdigrunnlag er forankret i kristen etikk. Etiske spørsmål av allmenn karakter er behandlet i sammenheng med kristen etikk.

I filosofikunnskapen blir det tatt fram filosofer og filosofiske emner som har hatt betydning for utviklingen av de humanistiske tradisjonene og for utviklingen av europeisk og norsk kulturliv. Kunnskapen fra dette temafeltet skal bidra til å gi innsikt i de humanistiske verdiene skolen bygger på.

Andre religioner og livssyn

Hovedområdet jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og livssyn omfatter disse religioner og utvalgte livssyn i historisk perspektiv, deres skrifttradisjoner som kilde til kulturforståelse og tro, og hvordan disse religioner og livssyn blir forstått og praktisert i verden og i Norge i dag. På ungdomstrinnet skal også annet religiøst og livssynsmessig mangfold være med.

Arbeidsmåtene i faget

Det skal benyttes varierte og engasjerende arbeidsmåter som skal bidra til å formidle alle sider ved faget, og som tar hensyn til elevenes forutsetninger og deres læringsssituasjon. Læreren er den som best kjenner læringsmiljøet i klassen og som ut fra sin faglige innsikt og pedagogiske erfaring kan velge metoder og arbeidsformer som er egnet for undervisningssituasjonen og som ivaretar fagets kompetansemål, innhold og basisferdighetene.

Timetallet i faget

Læreplanen for kunnskapsløftet, LK 2006, har oppgitt timetallet i 60-minutters enheter.

For ungdomstrinnet er det satt av 157 timer. Disse vil bli fordelt slik at alle kompetansemålene i læreplanen blir ivaretatt.

I tillegg vil skolen ut fra sine budsjettmessige rammer øke ressursene til kristendomsdelen i fagplanen.

Når stoffet blir organisert som tverrfaglig temaundervisning, vil det bli brukt timer fra de fagene som er med i dette undervisningsopplegget. Behandles kompetansemål fra et temaområde, for eksempel andre religioner og livssyn, i samfunnsfaget, vil det følge med timer til undervisningen i samfunnsfag.

Grunnleggende ferdigheter i faget

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I kristendoms-, religions- og livssynskunnskap forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig i KRL innebærer å bruke talespråket til å kommunisere, forklare og forstå religioner og livssyn, etikk og filosofi. Muntlige ferdigheter som samtale, dialog, fortelling og utgreiing er midler til undring og deltakelse, refleksjon og argumentasjon. I faget legges det stor vekt på fortellingen som muntlig uttrykk.

Å kunne lese i KRL innebærer å oppleve og forstå tekster. Lesing brukes for å innhente informasjon, reflektere over, tolke, søke mening i og forholde seg kritisk og analytisk til fortellinger og fagstoff i så vel tradisjonell som multimedial formidlingsform.

Å kunne skrive i KRL innebærer å kunne uttrykke kunnskaper, erfaringer og forestillinger om religion og livssyn, etikk og filosofi. Skrivning klargjør tanker og meninger og er en hjelp til å tolke, argumentere og kommunisere. Skrivning i KRL innebærer også å møte ulike estetiske skriftuttrykk og gjøre bruk av dem.

Å kunne regne i KRL innebærer å kunne anvende ulike tidsregninger og måter å framstille årsrytmen på, finne fram i religiøse skrifter, møte matematiske uttrykk og tallsymbolikk og tolke og bruke statistikk. Å kunne

gjenkjenne og bruke geometriske mønstre i estetiske uttrykk og arkitektur forutsetter regneferdigheter.

Å kunne bruke digitale verktøy i KRL er en hjelp til å utforske religioner og livssyn for å finne ulike presentasjoner og perspektiver. En viktig ferdighet er å kunne benytte digitalt tilgjengelig materiale, som bilder, tekster, musikk og film, på måter som forener kreativitet med kildekritisk bevissthet. Digitale medier gir nye muligheter for kommunikasjon og dialog om religioner og livssyn. Disse mediene gir også muligheter for bred tilgang til materiale om aktuelle etiske problemstillinger.

Kompetansemål etter 10.årstrinn

Her følger kompetansemålene slik de foreligger for ungdomstrinnet i LK 2006; i RLE-faget av 2008.

Kristendom

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare særpreget ved kristendom og kristen tro som livstolkning i forhold til andre tradisjoner; likhetstrekk og grunnleggende forskjeller
- finne fram til sentrale skrifter i Bibelen og forklare forholdet mellom Det gamle og Det nye testamente
- drøfte utvalgte bibeltekster fra profetene, den poetiske litteraturen og visdomslitteraturen, et evangelium og et Paulus-brev og forklare særpreg og hovedtanker i disse
- drøfte ulike syn på Bibelen
- innhente digital informasjon om og presentere aktuelle spørsmål som opptar mange kristne
- gjøre rede for viktige hendelser i kristendommens historie fra reformasjonen til vår tid i Norge og i verden og for kristendommens stilling i dag
- forklare hovedtrekk ved romersk-katolsk, ortodoks og protestantisk kristendomstradisjon
- gi en presentasjon av Den norske kirke, læstadianisme og samisk kirkeliv

- gi en oversikt over andre frikirkesamfunn og kristne bevegelser, herunder pinsebevegelsen
- drøfte kristendommens betydning for kultur og samfunnsliv
- utforske kristendommens stilling og særpreg i et land utenfor Europa og drøfte spørsmål knyttet til kristen misjon, humanitært arbeid og økumenisk virksomhet
- beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til kristendommen.

Jødedom, islam, hinduisme, buddhisme, annet religiøst mangfold og livssyn

Jødedom

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare særpreget ved jødedom og jødisk tro som livstolkning i forhold til andre tradisjoner; likhetstrekk og grunnleggende forskjeller
- drøfte utvalgte tekster fra jødisk skrifttradisjon
- innhente digital informasjon om og presentere aktuelle spørsmål som opptar mange jøder
- gi en oversikt over mangfoldet i jødedommen, viktige historiske hendelser og jødedommens stilling i Norge og verden i dag
- beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til jødedommen.

Islam

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare særpreget ved islam og islamsk tro som livstolkning i forhold til andre tradisjoner; likhetstrekk og grunnleggende forskjeller
- drøfte utvalgte tekster fra islamsk skrifttradisjon
- innhente digital informasjon om og presentere aktuelle spørsmål som opptar mange muslimer
- gi en oversikt over mangfoldet i islam, viktige historiske hendelser og islams stilling i Norge og verden i dag
- beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til islam.

Hinduisme

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare særpreget ved hinduisme og hinduistisk tro som livstolkning i forhold til andre tradisjoner; likhetstrekk og grunnleggende forskjeller
- drøfte utvalgte tekster fra hinduistisk skrifttradisjon
- innhente digital informasjon om og presentere aktuelle spørsmål som opptar mange hinduer
- gi en oversikt over mangfoldet i hinduismen, viktige historiske hendelser og hinduismens stilling i Norge og verden i dag
- beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til hinduismen

Buddhisme

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare særpreget ved buddhisme og buddhistisk tro som livstolkning i forhold til andre tradisjoner; likhetstrekk og grunnleggende forskjeller
- drøfte utvalgte tekster fra buddhistisk skrifttradisjon
- innhente digital informasjon om og presentere aktuelle spørsmål som opptar mange buddhister
- gi en oversikt over mangfoldet i buddhismen, viktige historiske hendelser og buddhismens stilling i Norge og verden i dag
- beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til buddhismen

Religiøst mangfold

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samtale om og forklare hva religion er, og vise hvordan religion kommer til uttrykk på ulike måter
- vise evne til dialog om religions- og livssynsspørsmål og vise respekt for ulike religioner og livssyn
- diskutere aktuelle spørsmål som oppstår i møte mellom religion, kultur og samfunn
- innhente informasjon om og finne særtrekk ved noen religions- og trossamfunn lokalt og nasjonalt, herunder sikhisme, Bahá'í-religionen, Jehovas vitner og Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige

- gjøre rede for nye religiøse bevegelser og samtale om ulike former for nyreligiøs og naturreligiøs praksis, herunder urfolks naturreligion
- utforske religioners stilling og særpreg i et land utenfor Europa med og uten digitale verktøy.

Livssyn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare hva livssyn er, og vise hvordan livssyn kommer til uttrykk på ulike måter
- forklare særpreg ved livssynshumanisme i forhold til religioner og andre livssynstradisjoner; likhetstrekk og grunnleggende forskjeller
- drøfte ulike tekster som presenterer livssynshumanisme, og diskutere aktuelle spørsmål som opptar livssynshumanister
- gi en oversikt over mangfoldet i humanistisk livssynstradisjon, viktige historiske hendelser og livssynshumanismens stilling i Norge og verden i dag
- gjenkjenne og beskrive humanistiske ideer og verdier i kunst, arkitektur og musikk
- beskrive hovedtrekk ved et livssyn utenom livssynshumanismen
- presentere eksempler på religionskritikk fra ulike livssynstradisjoner

Filosofi og etikk

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- presentere noen betydningsfulle filosofer og diskutere deres ideer
- reflektere over filosofiske temaer knyttet til identitet og livstolkning, natur og kultur, liv og død, rett og galt
- gjøre rede for begrepene etikk og moral og bruke etisk analyse med utgangspunkt i grunnleggende etiske tenkemåter
- føre dialog med andre om sammenhenger mellom etikk, religioner og livssyn
- drøfte etiske spørsmål knyttet til menneskeverd og menneskerettigheter, likeverd og likestilling, blant annet ved å ta utgangspunkt i kjente forbilder
- drøfte verdivalg og aktuelle temaer i samfunnet lokalt og globalt: sosialt og økologisk ansvar, teknologiske utfordringer, fredsarbeid og demokrati

- reflektere over etiske spørsmål knyttet til mellommenneskelige relasjoner, familie og venner, samliv, heterofili og homofili, ungdomskultur og kroppskultur
- reflektere over forholdet mellom religion, livssyn og vitenskap
- vise respekt for menneskers tros- og livssynsoppfatninger, ritualer, hellige gjenstander og steder

Veiledende årsplan for ungdomstrinnet

Den veiledende årsplanen for ungdomstrinnet for kristendomsdelen og filosofikunnskapen viser hvordan kompetansemålene kan presiseres og hvordan ulike stoffenheter kan plasseres i forhold til hverandre slik at det tas hensyn til elevenes forutsetninger og forkunnskaper og til de indre faglige sammenhengene i stoffet.

Oppsettet markerer hvilke grunnleggende ferdigheter som trer fram i undervisningen. Samtidig signaliserer oversikten muligheten for samarbeid over faggrensene, når det er naturlig.

Antallet leksjoner til hvert av temaområdene vil den enkelte lærer ta stilling til ut fra lærings situasjonen i klassen.

Kompetansemålene i andre religioner, religiøst mangfold og livssyn vil bli fordelt på årstrinnene slik at stoffet som hører sammen blir behandlet på ett årstrinn.

8. klasse

Elevens grunnleggende ferdigheter	Innhold	Leksjoner	Samarbeid
Reflektere over Bruk av digitale hjelpemidler	Tema: Ungdom–kultur–religiøsitet <ul style="list-style-type: none"> - du er uendelig verdifull - kroppsfiksering, selvbylde, identitet - det kristne menneskesynet - brytninger mellom menneskesyn - ungdom og religion 		
Gjøre rede for Lese, forklare og tolke	Tema: Bibelen <ul style="list-style-type: none"> - Mosebøkene: skapelse, syndefall, utvelgelse og løfte, paktene, undervisningen - De historiske bøkene: Israelfolket, David og Salomo, forfall - Profetbøkene: profetenes oppdrag - Salmene: templet, offer, sang og tilbedelse - Forholdet GT og NT, forskjeller og likheter Tema: Bibellesning fra GT <ul style="list-style-type: none"> - Profettekster: kritikk og kall til omvendelse, håp og frelse. Tekster: <ul style="list-style-type: none"> - Salmetekster: lovsang og bekjennelse. Tekster: - Visdomstekster: 		
Gjøre rede for Forklare Gjenkjenne, beskrive Innhent informasjon,	Tema: Reformasjonen <ul style="list-style-type: none"> - Hovedtrekk ved utviklingen: Luther, Zwingli, Calvin, døperne, Henrik den 8. i England, katolsk motreformasjon Tema: Kirkekunnskap: <ul style="list-style-type: none"> - evangelisk-luthersk kristendomsforståelse – særpreg og utbredelse - reformerte kirkesamfunn, kalvinske, baptister, metodister – særpreg og utbredelse Særpreg ved kirkekunsten i ulike tradisjoner Tema: Frikirker i lokalsamfunn og distrikt <ul style="list-style-type: none"> - historie, særpreg og tilslutning 		

statistikk Gjøre rede for og drøfte	Tema: Økumenikk - den økumeniske bevegelse, lokalt og i verden		
Gjøre rede for	Tema: Norsk kirkehistorie fra reformasjonen til i dag - reformasjonen kommer til Danmark–Norge - pietismen, skole og konfirmasjon - rasjonalismen i kirke og kulturliv - Hans Nilsen Hauge, liv og budskap - den frie organiseringen av det lokale kristne arbeidet - misjonsvekkelsen, pionermisjonærer - kvinnens betydning i diktning, foreningsliv og ledelse - frikirkene kommer til Norge Aktuelle sanger til emnene Tema: Kristen virksomhet i dag - basisvirksomhet i forkynnelse og undervisning - barne- og ungdomsarbeid - diakoni og ulike organisasjoner - Den norske kirke i utlandet - misjon – i mange land		
Gjenkjenne, beskrive			
Gjøre rede for			
Statistikk og tolkning	Tema: Kristendommens utbredelse på ulike kontinent - statistiske oversikter - særpreg ved situasjonen i ulike land		
Forklare	- Kristendommens betydning for kultur- og samfunnsliv Sanger fra hele verden		

9. klasse

Elevers grunnleggende ferdigheter	Innhold	Leksjoner	Samarbeid
Lese, forklare og tolke	Tema: Bibellesning fra Lukasevangeliet: Jesus – hvem var han, hva gjorde han, hvordan utfordrer han? - forordet, 1,1-4 unnfangelse og fødsel, 1,26-56; 2,1- 40 - døperen og Jesus, 3,1-22		

	<ul style="list-style-type: none"> - Jesu fristelse, 4,1-13 - Jesus i Nasaret-synagogen, 4,14-30 - Jesus gjør under, 4,31-5,26 - Jesus forkynner for disiplene, 6,20-49 - Jesus taler i lignelser, 8,4-18; 15,1-31 - etterfølgelse, 9,18-36; 11,33-12,12 - Jesus taler om framtiden, 21,5-38 - Jesu korsfestelse, død, oppstandelse, 23, 13-24,12 - til Emmaus, 24,13-35 		
Forklare, drøfte og reflektere over	<p>Tema: Kristendommen i møte med nytiden</p> <ul style="list-style-type: none"> - møte med naturvitenskapen - møte med filosofisk tenkning som romantikken og Rousseau, Kant, marxismen, liberalismen, nihilismen - forholdet religion, livssyn, vitenskap - møte med særtrekk i postmoderniteten gjennom media og debatt 		
Gjøre rede for og forklare	<p>Tema: Kristen etikk</p> <ul style="list-style-type: none"> - Guds vilje er god, sentrale bibeltekster - menneskets ansvar for sitt liv - menneskets oppgave i skaperverket - brudd på Guds vilje, konsekvenser i forhold til Gud og mennesker - oppgjør og tilgivelse 		
Reflektere over	<p>Tema: Aktuelle etiske utfordringer – globalt</p> <ul style="list-style-type: none"> - konflikter og konfliktløsning, moralsk begrunnelse - rettferdig fordeling av ressurser, moralsk begrunnelse - økologisk ansvar, moralsk begrunnelse - utvikling av demokrati, moralsk begrunnelse <p>Tema: Aktuelle etiske utfordringer – lokalt</p> <ul style="list-style-type: none"> - de eldre og menneskeverd, moralsk begrunnelse og ansvar - forholdet til funksjonshemmede, menneskeverd og moralsk 		

	begrunnelse og ansvar <ul style="list-style-type: none"> - abort og menneskeverd, forhold til moralsk begrunnelse og ansvar - barn i familien, moralsk begrunnelse og ansvar - seksualitet, heterofili og homofili, seksuell atferd, forhold til moralsk begrunnelse 		
Gjøre rede for og forklare	Tema: Konfesjonskunnskap <ul style="list-style-type: none"> - Romersk–katolsk kirkeforståelse – særpreg og utbredelse - Den anglikanske kirke – særpreg og utbredelse - Den ortodokse kirke – særpreg og utbredelse 		

10. klasse

Elevens grunnleggende ferdigheter	Innhold	Leksjoner	Samarbeid
Gjøre rede for og forklare	Tema: Bibelens autoritet <ul style="list-style-type: none"> - Bibelens selvvitnesbyrd - tidsbegrenset gyldighet – kriterier - liberal bibeltolkning, konsekvenser for tro og etikk - utfordringer for bibelleseren 		
Lese, forklare og tolke	Tema: Bibellesning – Paulus brev til galaterne <ul style="list-style-type: none"> - menighetens grunnleggelse og brevets foranledning - presentasjon og hilsen, 1,1-5 - budskapet, 1,6-9 - Paulus og hans kall, 1,10-24 - spenninger omkring Paulus sin tjeneste, 2,1-10 - både jøder og hedninger blir frelst ved evangeliet, 2,11-21 - forvirring omkring tro og gjerninger, 3,1-14 - loven og løftet, 3,15-4,7 - omsorg for menigheten, 4,8-31 - kristen frihet og et nytt liv, 5,1-26 - ansvar for hverandre, 6,1-10 - oppsummering, 6,11-18. 		
Drøfte og	Tema: Fellesverdier i et flerreligiøst		

reflektere over	samfunn, eksemplifisert ved bl.a. forbilder <ul style="list-style-type: none">- begrepene etikk, moral, verdier- begrunnelsen for rett og galt, verdifullt og forkastelig med grunnlag i religionen og dens normkilder, med grunnlag i filosofi og fornuft- moralen og verdienes gyldighet, universelt eller begrenset		
Drøfte og reflektere over	Tema: Nødvendige fellesverdier i et samfunn <ul style="list-style-type: none">- menneskeverdet, ulike begrunnelser- likeverd og likestilling, innhold og begrunnelse- menneskelivets begynnelse og slutt, begrunnelse- religionsfrihet, begrunnelse- toleranse og toleransens grenser		

Vurdering i faget

Skolen følger bestemmelsene i LK 2006.

Fagplaner i de øvrige fagene

Hele skolens virksomhet er forankret i det grunnsynet som kommer til uttrykk i skolens grunnlag og formål. De ulike fagene i skolen bidrar til innsikt i skaperverkets mangfold og rikdom slik dette kommer til uttrykk i kunnskap om naturen, kulturen og samfunnet. Mennesket er gitt et kultur- og forvalteroppdrag som skal tjene medmenneskene med sikte på å gi livsopphold, livsvern og rik livsutfoldelse etter Guds gode vilje for livet i skaperverket.

Skolen vil følge fagplanen i de enkelte fag slik de er uttegnet i LK 2006. Skulle noen sider ved kompetansemålene vise seg å stå i spenning eller motsetning til skolens overordnede grunnlag og formål, vil dette bli tatt opp med elever og foreldre.